

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет психології
Кафедра соціальної психології

Державний податковий університет

Запорізький національний університет

Рівненський державний гуманітарний університет

Державне некомерційне підприємство
«Державний університет «Київський авіаційний ІНСТИТУТ»
Факультет наук про Здоров'я
Кафедра авіаційної психології та управління людським фактором

Середня загальноосвітня школа №166 м. Києва

Гімназія №126 Дніпровського району м. Києва

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ДО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів
ІІ науково-практичного круглого столу
11 грудня 2025 року

КИЇВ – 2025

УДК 159.9 (043.2)
ББК 88.4я43
А 43

Рецензенти:

Волошина В.В. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та консультативної психології, Факультет психології УДУ імені Михайла Драгоманова;

Вольнова Л.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психосоматики та психології здоров'я, Факультет психології УДУ імені Михайла Драгоманова

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету психології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 7 від 29 грудня 2025 р.)

Актуальні проблеми підготовки психологів до врегулювання конфліктів: збірник матеріалів учасників ІІ науково-практичного круглого столу (11 грудня 2025 року, м. Київ) [Електронне видання] / Ред. колегія: Матяш-Заяц Л.П., Темрук О.В. – Київ, 2025. – 94 с.

Збірник містить матеріали доповідей учасників круглого столу та охоплює низку проблемних питань, які стосуються актуальних проблем фахової підготовки психологів, психологічних особливостей конфліктної поведінки особистості, психологічних засад управління конфліктами у сучасних умовах, можливостей психологічного консультування у врегулюванні конфліктів, медіації як технології управління конфліктами, емоційної складової у міжособистісній взаємодії у сучасних умовах, психологічних особливостей переживання криз в умовах війни, психологічних аспектів вирішення міжособистісних конфліктів у освітньому середовищі, управління конфліктами як умови збереження ментального здоров'я особистості, використання потенційних можливостей внутрішньоособистісних конфліктів задля особистісного зростання.

© Колектив авторів, 2025

© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025

Олена Темрук,
кандидат психологічних наук,
доцент, професор кафедри
соціальної психології факультету психології,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова;

Євген Савельєв,
здобувач ступеня PhD,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНФАНТИЛЬНИХ РИС ОСОБИСТОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Актуальність дослідження. У сучасних умовах перед українським суспільством внаслідок повномасштабної війни постають безпрецендентні виклики. Екстремальні умови вимагають від особистості відмови від стратегій поведінки, які притаманні інфантильності (залежність, уникнення відповідальності, магічне мислення), на користь суб'єктності та автономії. Інфантильні риси можуть функціонувати як і захисні механізми, проте в критичних ситуаціях вони стають деструктивними, перешкоджаючи виживанню та ефективній адаптації. Вивчення того, як під впливом стресу відбувається трансформація цих рис у зрілу суб'єктність виступає важливим для розуміння механізмів збереження ментального здоров’я нації в умовах тривалих випробувань.

Огляд літератури з проблеми. Вивченню проблеми інфантилізму присвячені роботи А.Адлера, Е.Еріксона, З.Фрода, К.Юнга та ін. До питань психології особистості в екстремальних умовах звернена увага таких науковців як С.Гобфолл, Л.Калхоун, Р.Лазарус, Г. Сельє, Р.Тедешші, С. Фолкман, В.Франкл та ін. Проблема трансформації та життєстійкості, у тому числі в контексті війни та криз, стала центром уваги українських дослідників: О.Кокун, С.Максименко, Т.Титаренко та ін.

Виклад основного матеріалу. У класичних наукових працях щодо інфантилізму (А.Адлер, Е.Еріксон, З.Фройд, К.Г.Юнг) даний феномен розглядається здебільшого як затримка емоційно-вольового розвитку або захисний механізм. Так, наприклад, А.Адлер та З.Фройд розглядали інфантильність через призму фіксації на ранніх етапах розвитку та механізму компенсації почуття меншовартості. К. Г. Юнг описав архетип «Вічного юнака», який пояснює психологічну відмову від дорослішання та відповідальності. У межах своєї епігенетичної теорії Е.Еріксон досліджував кризу ідентичності, де інфантилізм виступає як наслідок несформованої его-ідентичності.

Водночас можна відмітити зміну парадигми в науковому дослідженні інфантилізму: від класичного трактування його як деформації розвитку (З. Фройд, К. Г. Юнг, Е. Еріксон) до розуміння даного феномену як динамічної структури, здатної до трансформації під впливом екзистенційних викликів. Зокрема фундаментальні концепції логотерапії (В.Франкл) та теорії посттравматичного зростання (Р. Тедешші, Л. Калхоун) дозволяють розглядати екстремальні умови не лише як деструктивний чинник, а й як потужний каталізатор «вимушеного дорослішання».

Так, В.Франкл [3], аналізуючи досвід виживання в екстремальних умовах, наголошував на тому, що відмова від інфантильного очікування порятунку ззовні є ключем до збереження особистості: «У людини можна відібрати все, окрім останньої людської свободи — обрати власне ставлення до будь-яких обставин, обрати свій власний шлях» [3]. Таким чином, трансформація інфантильності починається з прийняття відповідальності за власну внутрішню позицію, навіть коли зовнішні обставини непідвладні людині. Це стає одним із перших кроків до подолання регресивних захистів, які, за визначенням Н. Максимової [1], виступають «головним бар'єром на шляху до формування ефективних копінг-стратегій» [1].

Процес трансформації інфантильності в умовах війни чи соціальних катастроф, на нашу думку, співвідноситься із концепцією посттравматичного

зростання Р. Тедешші та Л. Калхоуна [4]. Автори концепції зазначають, що криза руйнує старі, часто інфантильні переконання про «безпечний світ», змушуючи будувати більш стійку структуру: «Посттравматичне зростання — це не просто повернення до рівня функціонування, що був до травми; це якісна зміна, яка виводить особистість за межі її попередніх можливостей» [4], що стверджує нас у думці про те, що екстремальні умови є не просто стресором, а фундаментом для формування зрілої особистості.

У вітчизняному науковому дискурсі цей процес розглядається крізь призму життєстійкості. Українські дослідниці Т.Титаренко, Т.Ларіна [2] акцентують увагу на тому, що стійкість — це відмова від ролі жертви (що притаманно інфантильному світосприйняттю): «Життєстійкість особистості в кризових умовах виявляється не в пасивному опорі обставинам, а в здатності творчо переконструювати власну життєву траєкторію, попри дефіцит безпеки» [2].

Отже, екстремальні умови виступають тим каталізатором, що нівелює інфантильну безпорадність і стимулює перехід від реактивної до проактивної поведінки, забезпечуючи адаптацію та збереження психічної цілісності.

Висновок. Трансформація інфантильних рис особистості в екстремальних умовах є складним, але закономірним процесом адаптації психіки до критичних змін середовища. Екстремальні умови (зокрема досвід війни та соціальних катастроф) виступають значущим каталізатором «вимушеного дорослішання». Крах ілюзії безпеки та неможливість виживання в межах регресивних захистів стимулюють перехід від пасивно-інфантильної позиції до зрілої суб’єктності.

Список літературних джерел

1. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки. Київ: Либідь, 2011. 520 с.
2. Титаренко Т.М., Ларіна Т.О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека. Київ: Марич, 2009. 76 с.

3. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі / пер. з англ. О. Замойської. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. 160 с.
4. Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic Growth: Conceptual Foundations and Empirical Evidence. Psychological Inquiry, 15(1), 1–18.

Олександра Чиж,
викладач кафедри соціальної психології,
УДУ імені Михайла Драгоманова

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК РЕСУРС ПОДОЛАННЯ ВНУТРІШНІХ КОНФЛІКТІВ

Внутрішньоособистісні конфлікти є одним із ключових джерел психологічної напруги дорослої особистості в умовах сучасної соціальної нестабільності, затяжної війни, зростання вимог до самореалізації та відповідальності за життєвий вибір. Вони проявляються як зіткнення несумісних цінностей, ролей, цілей чи уявлень про себе, що веде до хронічної тривоги, емоційного виснаження, відчуття внутрішнього «роздвоєння» та труднощів у прийнятті рішень. У цих умовах особливого значення набувають психологічні ресурси, які дозволяють не лише зменшити інтенсивність внутрішньої напруги, а й перетворити конфлікт на фактор розвитку. Креативність розглядається в цьому контексті як здатність генерувати нові, нестереотипні способи осмислення ситуації, створювати альтернативні життєві сценарії й інтегрувати суперечливі елементи досвіду в більш цілісну «картину Я», що робить її перспективним ресурсом подолання внутрішніх конфліктів і підґрунтям для формування самодостатності.

У науковій літературі креативність описується як багатовимірний конструкт, що поєднує когнітивні, особистісні та контекстуальні параметри. Класичні роботи Дж. Гілфорда, який одним із перших системно обґрунтував необхідність вивчення креативності, розглядають її як специфічний вимір інтелекту, пов’язаний із дивергентним мисленням, тобто здатністю продукувати різноманітні, оригінальні та гнучкі ідеї у відповідь на проблемну